

Onomastika, lexikologické a lexikografické

Šrámek, Rudolf: *Úvod do obecné onomastiky*. MU, Brno 1999 (UO)

Šrámek, R.: *Onomastická lexikografie*. In: *Manuál lexikografie*. (Blatná, R., Čermák, F. eds.).

H+H, Jinočany 1995; s. 158 - 181

Čejka, M.: *Česká lexikologie a lexikografie*. MU, Brno 1992

1. Předmět výzkumu: *onyma* čili *propria* (srov. s *apelativy*)
2. Povaha a podstata systému:
 - kategorie na pomezí spol. – jazyk – jedinec:
 - a) onymický objekt
 - b) onymický obsah
 - c) onymická funkce
3. Obecná onomastická teorie (teoretická východiska) a metodologie (speciální pracovní metody)

(UO 11)

2. vlastní jméno jako výsledek interakce:

2.1 rovina objektů, jevů a vztahů: onymické objekty x objekty apelativní

2.2 klasifikace onymických objektů:

2.21 jednodenotátové /singulativní

2.22 více-/ mnohodenotátové: heterogenní a homogenní (série, řada, posloupnost x jeden/ individualizovaný prvek; zaměnitelnost – *salve veritate*...

- nejednotnost klasifikačních přístupů:

klasifikace slovnědruhová, stratifikační, relační (vztahové modely), objektová, etymologická, kontaktní (přímá – nepřímá, primární – sekundární, kulturní a topografická), funkční, situační (jazyk – jedinec – společnost) aj.

(... k dalšímu studiu: UO 11-59n)

3. K vyjádření onymického obsahu a onymické funkce:

3.1. plány v rámci lexikonu:

A. onymických objektů (fixace, tematizace aj.)

B. propriálně pojmenovacího motivu (odraz věcné stránky, která se stává východiskem pojmenování *propria*)

C. jazykových prostředků (stratifikace jazyka teritoriální, sociální, vnitřní aj.)

D. společenské komunikace

3.2 aspekty plánů:

A. temporální (proměnlivost v jazyce):

- nutné odlišit: temporální propriální sféra jazyka x chronologická vrstva jazyka

- etymologická onomastika (vývojové procesy)

- vymezení pojmů/ propriální vrstva (temporálnost)

- makrotyp x mikrotyp

B. areálové: propriální jádro (základní, /pre/historický typ pojmenování); časově odlišujeme...

- C. propriální (onomastická) rekonstrukce (původní, předpokládaná/ -ý forma / význam), rekurs (propriální sféra x apelativní sféra: funkční protiklad; srov. onymické funkce)
- D. sociálně prestižní: záměr, norma, verifikace aj.
- E. variabilita: variety a komunikace...
- F. kvantifikující: produktivita, frekvence, hustota výskytu (distribuce)

(... k dalšímu studiu: UO 67 – 119)

4. Vztah k dalším oborům (výběrově):

4.1 propriální gramatika (k uspořádání propriální sféry jazyka)

4.2 propriální sémantika (geneze, vývoj, status - funkce)

4.3 onomastická lexikografie:

- (an-)oikonyma / toponyma

- a) onymický obsah (trvalé spojení mezi denotátem a propriem); teorie onymických objektů denotátů
- b) onymické heslo: základní, hnízdové, etymologické, revokační, pomocné... (souvisí s , teorií lemmatizace)
- c) onomastické slovníky (odlišení: katalog/kartotéka, rejstřík/index, slovník/lexikon...)... srov. obecnou teorii klasifikace slovníků ...
- d) materiálová báze
- e) problematika výkladu

(... k dalšímu studiu: UO 121-147)